

Motion till riksdagen 2005/06:U1

av Alice Åström m.fl. (v)
med anledning av prop. 2005/06:34

Utökad svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att den svenska ISAF-truppen i norra Afghanistan bör dras tillbaka då den sammanblandning av ISAF-truppen och stridande förband ur USA-alliansen som Vänsterpartiet befarade har inträffat.
2. Riksdagen avslår regeringens proposition 2005/06:34 Utökad svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan.

2 Talibanerna – en skapelse av USA

Talibanregimen var en skapelse av USA som via Saudiarabien och Pakistan gav sitt stöd till skapandet av talibanstyrkorna för att bekämpa Nadjibullahs regim, som satt vid makten i Afghanistan efter det att Sovjetunionen dragit sig ut ur landet. Talibanernas välde i landet innebar ett oerhört förtryck av landets befolkning, framför allt av landets kvinnor. Under flera år gjordes ingenting från USA:s eller det internationella samfundets sida för att hejda talibanernas framfart.

Det fanns intresse från USA:s sida att inte ingripa mot talibanerna. I konkurrens med det argentinska oljebolaget Bidas Cooperation förhandlade det stora amerikanska oljeföretaget Uicol med talibanerna om en pipeline genom Afghanistan från de oljerika centralasiatiska republikerna ut till Indiska oceanen. Talibanerna var dock ovilliga till att låta USA genomföra ett sådant projekt.

Fel! Okänt namn på

3 Ett tvivelaktigt självförsvar

Den 11 september 2001 drabbades USA av ett omfattande terrorangrepp av fanatiska religiösa krafter med förbindelser till al-Qaida och talibanerna i Afghanistan.

Efter terrorangreppet mot World Trade Center gick USA tillsammans med allierade styrkor från andra länder, bl.a. Storbritannien, till militärt angrepp mot Afghanistan med motiveringen att man var i ”krig mot terrorismen” och att det handlade om självförsvar. Ett annat motiv för USA att angripa Afghanistan var, förklarade man, att organisatören och inspiratören bakom attentatet mot World Trade Center, Usama bin Ladin, påstods uppehålla sig i Afghanistan. Angreppet på Afghanistan inträffade dock först två månader efter angreppet på World Trade Center, vilket gör det svårt att godta USA:s förklaring att det handlade om en akt av självförsvar.

Den svenska regeringen förhöll sig kritisk till den förstnämnda av dessa båda förklaringar, vilket man också påpekade i sin proposition då man med anledning av de s.k. terrorismresolutionerna 1368, 1373 och 1378 förklarade att ”Själva resolutionerna utgör dock enligt svensk uppfattning inte en tillräcklig folkrättslig grund för koalitionen att agera i Afghanistan” (2003/04:71 s. 8).

4 Säkerhet och återuppbyggnad

När angreppet på Afghanistan inletts och talibanerna efter en tid drivits tillbaka kom frågorna om säkerhet och återuppbyggnad upp på den politiska dagordningen. Ett konstituerande råd sammankallades (Loja jirga) bestående av 500 delegater, vilka antog en konstitution i januari 2004. Denna konstitution har kritiserats för att den ger presidenten alltför stor makt. Det territorium som presidenten och hans regering i realiteten hade makten över var, och är fortfarande, i praktiken mycket begränsat.

I övrigt behärskades landet, och behärskas fortfarande idag, av olika krigsherrar vilka USA försett med vapen och förnödenheter för att få dem på sin sida i kampen mot talibanerna. Kriget mot talibanstyrkorna pågår fortfarande. Regeringens auktoritet och legitimitet är bräcklig.

På FN:s initiativ bildades i mars 2002 *United Nations Assistance Mission in Afghanistan* (UNAMA), vilken följdes av bildandet av en militär, fredsbevarande säkerhetsstyrka, *International Security Assistance Force* (ISAF), till vilken Sverige hittills bidragit.

Till en början skulle Sveriges deltagande vara begränsat till Kabulområdet och uppgiften för den svenska truppens del skulle vara att skydda civila insatser. Därefter har emellertid svensk trupps verksamhet utvidgats till insatser i norra Afghanistan, till det område som tidigare behärskades av den s.k. Norra alliansen och som idag styrs av general Dostum.

5 Risk för sammanblandning av USA-koalitionen och ISAF

ISAF:s verksamhet skulle vara skild från USA-koalitionen stridande förband. Att ISAF:s verksamhet inte blandas samman med koalitionen verksamhet var ett av huvudvillkoren för Vänsterpartiets bifall till den svenska insatsen i Kabulområdet.

En sammanblandning med stridande trupp skulle innebära att man frångick den ståndpunkt Sverige intagit när det gäller den bräckliga folkrättsliga grunden för koalitionen ingripande i Afghanistan.

Vänsterpartiet menade i en motion i april 2004 att det fanns anledning att frukta att denna sammanblandning av ISAF:s och koalitionen verksamheter ökade när ISAF:s verksamhetsområde utvidgades. Det uppdrag som ISAF:s styrkor skulle åta sig inskränkte sig inte längre till Kabul med omnejd. ISAF:s styrkor skulle utplaceras i andra delar av landet, där det finns anledning att frukta att man skulle komma alltför nära koalitionen stridande enheter i *Operation Enduring Freedom* och sammanblandas med dessa, vilket vore ytterst olyckligt.

Regeringen förklarade likaledes i sin tidigare skrivelse att det även fanns önskemål om att överföra förband från *Operation Enduring Freedom* till ISAF. Detta, menade Vänsterpartiet, skulle ytterligare öka risken för att FN:s insatser i ännu större utsträckning sammanblandades med koalitionen militära verksamhet, vilket skulle minska trovärdigheten i ISAF:s verksamhet och uppsåt.

Vänsterpartiet menade att om man överförde trupper från *Operation Enduring Freedom* direkt till ISAF – en överföring som, enligt regeringens proposition, skulle komma att ske – fanns det också anledning att frukta att de soldater som överfördes tog med sig den militära praktik och mentalitet de förvärvat som stridande soldater i *Operation Enduring Freedom*. Även om uniformen byttes ut fanns det anledning att oroa sig för att de människor som bar dem inte förändrades lika lätt, ansåg Vänsterpartiet. Det rimliga hade istället varit att de länder från koalitionen som ingick i ISAF sände andra trupper än de som ingått som stridande förband i *Operation Enduring Freedom*. Uppgiften att arbeta för säkerhet och återuppbyggnad krävde andra kvalifikationer än de som krävdes för att föra krig mot talibaner, förklarade Vänsterpartiet. Utifrån det förhållandet att det förelåg risk för att ISAF:s verksamhet då sammanblandas med koalitionen krigshandlingar och att ISAF skulle komma att innehålla f.d. stridande soldater från koalitionen, yrkade vi avslag på regeringens proposition 2003/04:71 *Fortsatt svenskt deltagande i en internationell säkerhetsstyrka i Afghanistan* när det gällde att utvidga det svenska bidraget till ISAF till att omfatta insatser i andra delar av Afghanistan än de där Sverige redan bidrog.

Fel! Okänt namn på

6 Kritiken från Läkare utan gränser

Den första svenska insatsen i Kabul var blygsam och Vänsterpartiet hyste på ett allmänt plan ”förståelse för det som regeringen skriver om en bred internationell civil närvaro i landet och en militär närvaro som avser att säkerställa och koordinera denna civila närvaro”.

Den därpå följande insatsen var av annat slag och i ett annat område – i norra Afghanistan. Vänsterpartiet hade gjort bedömningen att det förelåg risk för sammanblandning med USA-koalitionens stridande trupper. En sammanblandning av militära och humanitära insatser inträffade också i praktiken. Det framgår bl.a. av de uppgifter och den skarpa kritik som Läkare utan gränser (MSF) riktade mot USA-koalitionens olika metoder att utnyttja hjälparbetare och FN-personal. I ett TT-meddelande den 28 juli från MSF förklaras med anledning av att sex av deras medarbetare dödats, att ”Det är just säkerhetsläget som ligger bakom MSF:s beslut att dra sig ur landet”. Man förklarar att ”MSF håller inte bara talibanerna och president Karzais regering ansvariga för läget, utan också USA-alliansen”.

Stefan Liljegren från MSF förklarade att alliansen

skyddar sig bakom den trovärdighet som vi byggt upp under många års arbete. Exempelvis har vi alltid färdats i helvita bilar. Nu använder sig USA och även svensk FN-trupp på plats av vitmålade bilar utan någon symbol som anger att det är en militär bil med beväpnade soldater i. USA-soldater är i många fall även civilklädda ... Följden har blivit att även våra bilar blivit måltavlor ... Amerikanerna har också delat ut flygblad vid våra kliniker där de hotar afghaner med att läkarvården och biståndet kommer att dras in om de inte ger USA upplysningar om talibanerna och al-Qaida.

En av orsakerna till att MSF lämnade Afghanistan var att talibanerna tagit på sig ansvaret för de sex MSF-medarbetarnas död med motiveringen att MSF var USA:s spioner (TT, den 28 juli 2004). Sammanblandningen av biståndsorganisationer, ISAF-trupp och USA-koalitionens trupper torde med detta vara uppenbar. Det framgår av Stefan Liljegrens yttrande att sammanblandningen även är en medvetet använd metod av USA-alliansens stridande trupper.

Regeringen skriver vidare i årets proposition Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (2005/06:34) följande.

Regeringen konstaterar att, även om situationen för närvarande är relativt lugn i norra Afghanistan, det inte kan uteslutas att läget förändras. Vid en försämring av säkerhetsläget kan en situation snabbt uppkomma där den svenska närvaron tillfälligt behöver förstärkas med särskild nyckelpersonal eller med större enheter. Händelserna i Kosovo den 17-18 mars 2004 utgör exempel på ett tillfälle då ett relativt lugnt läge förbyttes i en extraordinär situation, som innebar fara för liv för svensk trupp och som inte enkelt kunde lösas med resurser på plats i insatsområdet..

Propositionstextens farhågor om att lugnet kan upphöra och säkerhetsläget förändras har redan inträffat i och med det som drabbade de sex anställda vid Läkare utan gränser. ISAF-styrkorna har även de drabbats. Den 14 november dödade en självmordsbombare en tysk ISAF-soldat och skadade två andra.

Tre civila skadades likaså. Med ett från början bräckligt folkrättsligt underlag placeras sålunda svensk trupp i ett område som är riskfyllt på grund av sammanblandningen mellan USA-alliansens trupper och ISAF-trupper.

Sammanblandningen mellan fredsbevarande styrkor och stridande förband blir allt allvarligare. Svensk trupp håller på att omvandlas från att ingå som en del i en fredsbevarande styrka till att i en militär och politisk konflikt ingå som krigförande part. En sådan utveckling måste för svensk del vara en fullständigt oacceptabel hållning.

Det är uppenbart att den sammanblandning som Vänsterpartiet befarade har inträffat, varför Vänsterpartiet yrkar att riksdagen beslutar att den svenska ISAF-truppen i norra Afghanistan skall dras tillbaka. Detta skall riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 En krigsherre och krigsförbrytare

USA-koalitionen förmår inte att ensam kontrollera hela Afghanistan. En del av landet kontrolleras fortfarande av talibanerna. Deras ledare Mullah Omar har inte kunnat gripas. Någon Usama bin Ladin har ännu inte påträffats. I andra delar av landet har USA-koalitionen knutit förbund med olika krigsherrar som upprätthåller någon form av ordning i de områden de behärskar. En av dess krigsherrar kontrollerar det område till vilket den svenska truppen kommer att sändas. Det kontrolleras av general Abdul Rashid Dostum, som understödde de av Gorbatjov inspirerade reformerna i Afghanistan och försvarade Demokratiska Republiken Afghanistan mot Mujahedin som backades upp av USA. År 1992 revolterade man mot republikens regering ledd av Nadjibullah och lerade sig med Shah Massoud. Tillsammans intog de Kabul. Därefter bytte han 1994 åter sida och samarbetade med Gulbuddin Hekmatyar mot Rabbani-regeringen och Shah Massoud. När talibanerna växte sig allt starkare bildade han tillsammans med två andra krigsherrar den s.k. Nordalliansen. När Talibanerna hade stora framgångar och drev tillbaka Nordalliansen flydde Dostum 1996 till Iran, men har återvänt 2001 från exilen understödd av USA.

I november 2002 inledde Förenta nationerna en utredning av en rad krigsförbrytelser begångna av Dostum. Han är starkt misstänkt för omfattande och grova brott mot de mänskliga rättigheterna, bl.a. de s.k. containermorden, då tillfångatagna talibaner tätt sammanpackade stängdes in i containrar, där de sedan i hettan fick törsta och svälta ihjäl.

Författaren och den högt ansedde journalisten Ahmed Rashid skriver i sin bok Talibaner (Svenska Afghanistankommittén) hur Dostum utdömde disciplinstraff bland sina soldater och släpade dem fastbundna i ett rep efter en bil i hög fart – inte sällan tills den bestraffade avled. Svensk trupp skall alltså placeras i ett område som kontrolleras av denne krigsherre, som om han fördes inför Internationella domstolen i Haag med största sannolikhet skulle dömas till ett mycket strängt straff.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet yrkar, av ovan angivna skäl, avslag på regeringens proposition 2005/06:34 Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan. Detta vill vi att regeringen beslutar.

Stockholm den 7 november 2005

Alice Åström (v)

Berit Jóhannesson (v)

Karin Thorborg (v)

Per Rosengren (v)

Sermin Özürküt (v)